

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Методичні рекомендації

по безбар'єрності

Розроблено в рамках Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні за ініціативи першої леді України Олени Зеленської

освітня
безбар'єрність

Зміст документу

1. Вступ	3
2. Рівність у використанні	7
2.1. Ергономіка приміщень. Рівноправне використання	7
2.2. Егоцентричні обриси комфортного простору	9
3. Гнучкість використання. Забезпечення принципу доступності до всіх будівель зовні закладу П(ПТ)О	10
3.1. Входи в будівлі закладу П(ПТ)О	10
3.2. Пандуси на вхідних групах	13
3.3. Тротуари на території закладу П(ПТ)О	15
3.4. Автомобільні стоянки	16
4. Внутрішнє оздоблення	17
5. Простота та інтуїтивність використання	19
6. Сприйняття та доступність інформації	20
7. Терпимість до помилок	21
8. Низькі фізичні зусилля	22

Відповідно до пункту 28 статті 1 Закону України «Про освіту», «універсальний дизайн у сфері освіти – дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну».

Визначення поняття універсального дизайну охоплює концепцію в галузі архітектури, яка буде спрямована на врахування різноманіття людей з приділенням особливої уваги залученню й рівності, що допоможе враховувати потреби всіх учасників освітнього процесу, а саме здобувачів освіти, викладачів, майстрів виробничого навчання. У найпростішому розумінні універсальний дизайн – це дизайн усіх речей, у центрі уваги якого перебуває людина і який враховує потреби кожного і кожної.

Фактично нова будівля повинна бути спроектована або стара будівля повинна бути модернізована так, щоб технологією могли скористатися всі верстви населення: діти, дорослі, люди старшого віку, люди з інвалідністю та інші. Основоположний аспект універсального дизайну зафіксований у документах Організації Об'єднаних Націй (ООН): «Технології мають бути такими, щоб ними могли користуватися всі на рівних».

У 1997 році американський архітектор Рон Мейс спільно з групою архітекторів, інженерів і дизайнерів запропонували рішення, що дозволяє зробити середовище безпечним і зручним для всіх (універсальний дизайн) і визначили основні принципи:

- **рівність у використанні;**
- **терпимість до помилок;**
- **гнучкість використання;**
- **малі фізичні зусилля;**
- **простота та інтуїтивність використання;**
- **наявність необхідного розміру та простору.**
- **сприйняття та доступність інформації;**

У Рекомендаціях CM/Rec(2006)5 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо досягнення повноцінної участі завдяки універсальному проектуванню та дизайну зазначено, що «приблизне відношення інвалідів до всього населення в Європі становить 10–15 %, що головні причини недієздатності полягають у хворобах, нещасних випадках та умовах, що обмежують дієздатність осіб похилого віку, що треба очікувати на стійке зростання кількості інвалідів через підвищення, поміж іншим, тривалості життя».

Зважаючи на це, уряди мають ужити заходи, спрямовані на інтеграцію інвалідів як повноправних членів суспільства, дозволяючи їм брати участь у громадському житті (працевлаштовуватися, долучатися до політичного життя тощо) та сприяти їхньому соціальному включенню, надаючи їм більше вибору й контролю.

Співвідношення людей з особливими освітніми потребами в Україні, які мають обмеження в доступі для одержання загальної базової та професійної освіти, можна вирахувати опосередковано на прикладі співвідношення кількості учнів перших класів, які почали навчання у 2020 році.

465 882

Кількість живонароджених у 2014 році, тобто потенційних учнів 1 класу у 2020 році

419 400

Кількість учнів віком 6 років, які пішли в 1 клас у 2020 році

4 761

Кількість дітей, які померли до початку навчання

- смертність до 1 року – **3656 дітей**;
- смертність від 1 до 6 років – **1105 дітей**.

Кількість дітей, які не почали навчатися в 1 класі й потенційно можуть вважатися дітьми з особливими освітніми потребами (діти з інвалідністю, діти, які потребують індивідуального навчання з будь-яких причин тощо), а також дітей, які є громадянами України, але тимчасово проживають за кордоном:

465 882 – 419 400 – 4761 = 41 721 дитина.

У середньому це становить близько 10 % відносно всіх дітей, які почали навчання у 2020 році та які потенційно теж можуть бути здобувачами П(ПТ)О в майбутньому при певних обставинах.

Фактично умови для навчання дітей з особливими потребами за часів Радянського Союзу та незалежної України не створювалися. Згідно зі статистичними даними, у 2020/2021 році в усіх денних закладах загальної середньої освіти з 1 до 11 класу навчалася 74 354 дитини з інвалідністю (табл. 1.41, звіт Державної служби статистики, 2020 рік), а в закладах П(ПТ)О (табл. 2.7, звіт Державної служби статистики, 2020 рік) – тільки 4648 при загальній кількості зареєстрованих дітей з інвалідністю на початок 2021 року – **163,9 тис. осіб**.

Отож при середній щорічній кількості дітей з особливими освітніми потребами, які не навчаються в школі, а також з урахуванням дітей, які тимчасово проживають за кордоном, близько 480 000 дітей віком від 6 до 18 років включно, можливо, не мають можливості повноцінно здобувати освіту через відсутність доступу (або інше) до закладів освіти. Очевидна невідповідність зареєстрованої кількості дітей з інвалідністю (163,9 тис. осіб) і дітей, які не відвідують школу (≈480 тис. осіб), згідно з даними Державної служби статистики, поки не має пояснення у відкритих джерелах інформації.

Часто універсальний дизайн пов'язується саме з доступністю для осіб з інвалідністю: мається на увазі зробити щось для людей з порушеннями зору або, наприклад, людей, які використовують колісні крісла, чи щось для іншої категорії. Але суть універсального дизайну в тому, щоб зробити одну річ зручною для всіх, а не для окремих груп. Історично деякі групи людей були соціально виключеними, зокрема з процесів обговорення проєктування технологій, суспільства й навіть інституцій, як, наприклад, заклади П(ПТ)О, в яких за радянських часів не враховувалися всі аспекти забезпечення доступності. Треба розуміти, що ніщо не є повністю універсальним: певні люди з різних причин не зможуть скористатися тим чи іншим предметом або рішенням, як би добре вони не були спроектовані. Саме тому універсальний дизайн не виключає допоміжних пристроїв і розумних пристосувань для того, щоб будь-хто відчував себе комфортно. Наприклад, якщо будівля побудована в минулому столітті й кліткові сходи спроектовані без урахування потреб людей, які користуються колісним кріслом, то можливе використання мобільних пристроїв для підйому сходами. Використовуючи базові принципи універсального дизайну, бар'єри, які є в навчальному процесі в закладах П(ПТ)О, можуть бути зведені до мінімуму. Універсальний дизайн робить освітній процес доступним для всіх, допомагає здобувачам освіти покращувати свої знання, розкривати здібності й належним чином адаптуватися в суспільстві.

У загальному вигляді принципи універсального дизайну регламентують міжнародні документи та стандарти, ратифіковані Україною:

- Рекомендація CM/Rec(2009)8 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо досягнення повноцінної участі завдяки універсальному проєктуванню і дизайну;
- Конвенція ООН про права інвалідів;
- Європейська соціальна хартія;
- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 48/96 від 20 грудня 1993 року;
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права Генеральної Асамблеї ООН A/RES/2200 A (XXI);
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод;
- Загальна декларація прав людини Генеральної Асамблеї ООН ООН/PES/217 A.

Беручи до уваги плани реконструкції та реновації закладів П(ПТ)О, як з державного бюджету України, так і шляхом фінансування Європейських структур, виникла потреба застосування нових понять універсального дизайну.

Основна категорія українського суспільства, якої застосування принципів універсального дизайну може стосуватися найбільше, – це маломобільні групи населення. Маломобільні групи населення – це люди, що відчувають труднощі при самостійному пересуванні, одержанні послуг, необхідної інформації або при орієнтуванні в просторі.

Під цю категорію підпадає до **30–50%** населення України:

вагітні жінки

особи, які супроводжують малолітніх дітей

діти до 7 років

люди похилого віку

люди з постійними та/або тимчасовими функціональними порушеннями (фізичними, сенсорними, психічними, розумовими)

люди з інвалідністю

люди, які отримали тимчасову травму або хворіють;

люди з нестандартними розмірами тіла: значно більшою або меншою за середню масою тіла, заниженого чи завищеного зросту;

люди, які протягом певного часу можуть бути неуважними (наприклад, під впливом стресу).

Для впровадження принципів універсального дизайну в закладах П(ПТ)О **необхідно:**

- Погодитися з необхідністю використання принципів універсального дизайну колективом навчального закладу, а не тільки окремими працівниками, які ознайомилися з концепцією.
- Вивчити основні засади застосування концепції універсального дизайну на практиці й навіщо це потрібно в освітньому процесі.
- Застосовувати концепцію універсального дизайну в закладі.

2.1. Ергономіка приміщень. Рівноправне використання

Дизайн закладу П(ПТ)О повинен враховувати особливості людей з різними здібностями й потребами й не обмежувати жодну групу користувачів. Як у самих будівлях закладу, так і на всій прилеглий території потрібно забезпечити безпроблемне й безпечне пересування усім категоріям громадян незалежно від того, чи це людина на колісному кріслі, чи з порушеннями зору або слуху, чи іншими фізичними порушеннями.

Організація принципів універсального дизайну регламентується Державними будівельними нормами України, які повністю беруть до уваги вимоги міжнародних стандартів у цій сфері:

- ДБН В.2.2-3:2018 «Будинки і споруди, Заклади освіти»
- ДБН В.2.2-40:2018 «Будинки і споруди, Інклюзивність будинків і споруд»
- ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва»
- ДБН В.2.2-9:2018 «Громадські будинки та споруди. Основні положення»
- ДБН В.2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту»;
- ДСТУ-Н Б В.2.2-31:2011 «Настанова з облаштування будинків і споруд цивільного призначення елементами доступності для осіб з вадами зору та слуху»
- ДСТУ ISO 9386-1(2):2005 «Приводні підймальні платформи для осіб з обмеженими фізичними можливостями»
- ДСП 173-96 «Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів»
- ДБН В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення»

Вимоги цих нормативних актів поширюються на проектування, будівництво нових і реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт і переоснащення наявних житлових і громадських будівель і споруд (зокрема, на функціонально-планувальні елементи будівель і споруд, їхні земельні ділянки, вхідні вузли, комунікації, шляхи евакуації, приміщення (зони) проживання, обслуговування, робочі місця та місця для навчання, їхнє інформаційне та інженерне обладнання), а також на розумне пристосування таких житлових і громадських будівель і споруд шляхом реконструкції, реставрації, капітального ремонту й переоснащення з урахуванням потреб маломобільних груп населення.

Усі будівлі закладів П(ПТ)О, а саме навчальні корпуси, майстерні, гуртожитки тощо, підпадають під вимоги цих нормативних актів.

Як застосовувати?

- Забезпечте принципи доступності до всіх будівель закладу П(ПТ)О.
- Забезпечте рівноцінне користування навчальним середовищем (кабінети теоретичного навчання, лабораторії, майстерні виробничого навчання, полігони), послугами для всіх здобувачів освіти, викладачів, майстрів виробничого навчання, інструкторів.
- Створіть привабливий дизайн як усередині (класи, коридори, обладнання, меблі), так і зовні приміщень, а також на прилеглий території.
- Забезпечте безпеку в закладах П(ПТ)О для всіх здобувачів освіти, педагогічних працівників і відвідувачів.

2.2. Егоцентричні обриси комфортного простору

Внутрішнє коло – комфортні умови навколишнього середовища.

Зовнішнє коло – гранично допустимі умови навколишнього середовища.

Рисунок 1. Егоцентричні обриси простору. Оскар Шлеммер, 1924 рік.

Загальні принципи ергономіки приміщень розроблені ще на початку ХХ століття й викладені в книзі архітектора Ернста Нойферта «Будівельне проєктування». Навіть через понад 100 років ці принципи все ще актуальні, окрім ергономічних характеристик для речей і предметів, які з'явилися вже після написання цієї книги й перероблені в сучасних перевиданнях. Архітектор постарався у своїй книзі охопити майже все, що нас оточує та з чим ми стикаємося в житті. Ця книга може бути корисною для звичайних користувачів, коли потрібно швидко, без звертання до архітекторів визначити, наприклад, потрібне мінімальне місце для розміщення столу зі стільцем або відстань від унітаза до стіни тощо. Корисними також будуть інші розділи книги. Не так часто замислюються, скільки місця займає одна людина, двоє або група людей. Нойферт не просто задумався, а все поміряв, порахував і намалював, щоб легко і просто визначити плани приміщень.

Приклад з книги Ернста Нойферта: «дві людини займають простір 1150 мм, отже, коридор у будівлі має бути не менше ніж 1150 мм, якщо там часто проходять дві людини».

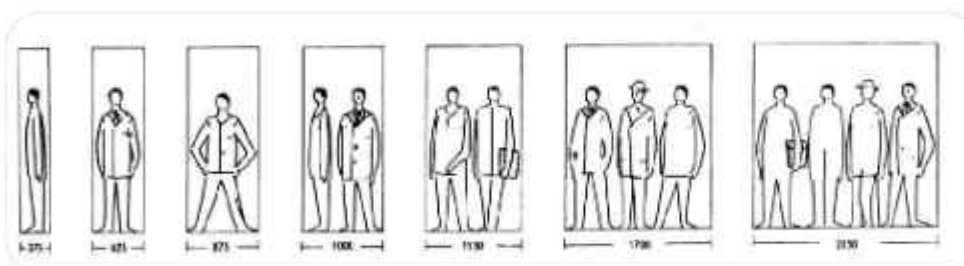

Рисунок 2. Приклад ергономічних відстаней між людьми в коридорах.

Рисунок 3. Приклад відстаней у туалеті.

3. Гнучкість використання.

Забезпечення принципу доступності до всіх будівель зовні закладу П(ПТ)О

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

3.1. Входи в будівлі закладу П(ПТ)О

Важливо подбати про комфортний вхід для всіх людей незалежно від того, мають вони інвалідність чи ні.

При облаштуванні майданчика перед входом треба звернути увагу на створення доступності до будівлі для маломобільних груп населення. Вхідні майданчики, а також пандуси, які ведуть на них, повинні бути захищені від атмосферних опадів. Майданчик перед входом повинен мати: навіс, водовідведення, а також бажаним є підігрів (при достатніх фінансових ресурсах). **Розмір вхідного майданчика – не менше ніж 1,5 × 1,5 м.**

Фото 1. Приклад навісу над майданчиком перед входом у будівлю.

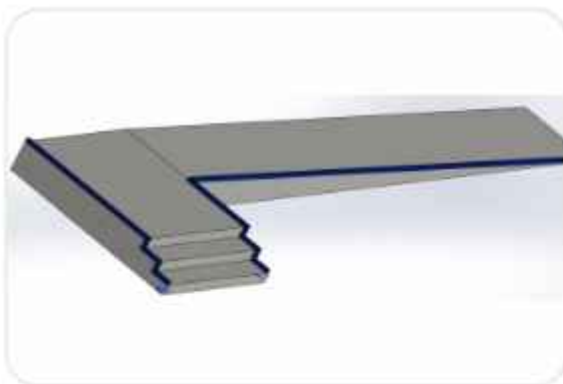

Рисунок 4. Приклад розташування бортика по краях вхідного майданчика й пандуса.

Якщо висота майданчика перед входом менше ніж 45 см, поручні й огороження можна не ставити. Для безпеки на відкритих краях сходинок і пандуса рекомендовано встановлювати бортики не менше ніж 5 см, щоб милиця, палка або колесо крісла не спорснули з майданчика. Якщо ж висота вхідного майданчика понад 45 см, має бути огороження, а сходи й пандус повинні мати поручні.

Щоб забезпечити комфортний підйом сходами, потрібно дотримуватися наступних параметрів:

- ширина маршу сходів – **не менше ніж 135 см;**
- висота підйому сходинок – **не більше ніж 150 мм;**
- глибина проступу сходинок – **не менше ніж 300 мм.**

3. Гнучкість використання.

Забезпечення принципу доступності до всіх будівель зовні закладу П(ПТ)О

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

У разі неможливості дотримання вказаних розмірів у будь-якому випадку сума двох висот підйому та одного проступу не повинна перевищувати 600 мм, що пов'язано з шириною кроку середньостатистичної людини. Інакше будь-яка людина відчуватиме дискомфорт при підйомі сходами з параметрами меншими або більшими ніж 600 мм.

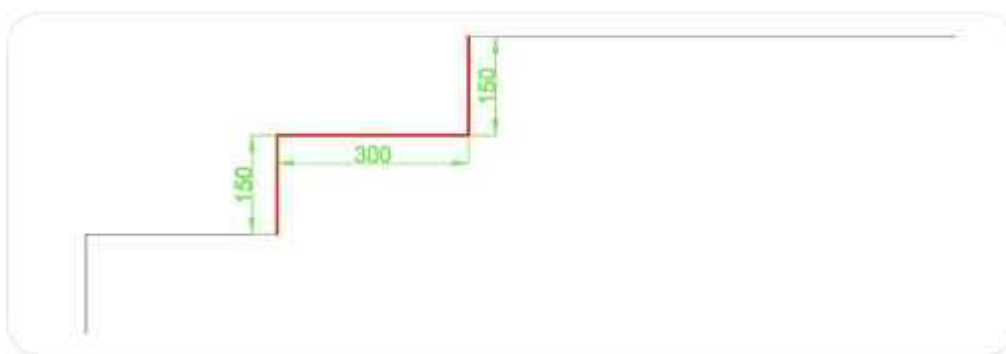

Рисунок 5. Рекомендована висота підйому та глибина проступу сходинок.

Сходове покриття повинне бути нековзким, добре закріпленим, а також легким у догляді.

Верхня й нижня сходинки повинні бути виділені контрастним кольором чи тактильними смугами, а перед сходами, на відстані не менше ніж 80 см від початку перешкоди, та зверху маршу повинна бути тактильна смуга з опуклими рифами. Ширина тактильної смуги – не менше ніж 40-60 см.

Промисловість зазвичай випускає матеріали для тактильних смуг жовтого або білого кольорів (керамічна плитка, комбіновані матеріали тощо), але якщо колір плитки основних сходів світлих відтінків, то можна використовувати чорний контрастний колір. Замість тактильних смуг також може бути організована смуга із засвердленими в поверхню металевими стержнями з головками, які пофарбовані стійкими фарбами в контрастні кольори.

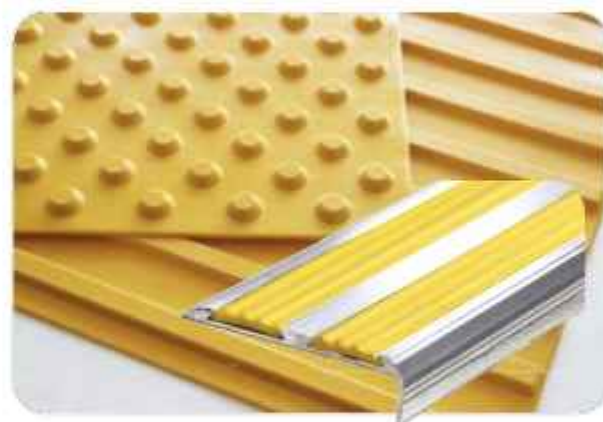

Фото 2, 3. Приклади тактильних накладок контрастних кольорів.

Щонайменше через кожні 15 сходинок сходового маршу треба забезпечити майданчики для людей, яким важко долати довгий шлях підйому сходами. Довжина такого майданчика має бути не менше ніж 1,5 м.

3. Гнучкість використання.

Забезпечення принципу доступності до всіх будівель зовні закладу П(ПТ)О

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Край сходинок має бути заокругленим, без виступу; також він має контрастувати за кольором з оточенням за допомогою тактильних накладок.

Сходи й пандуси повинні мати неперервні поручні з обох сторін та відповідати наступним вимогам:

- розташування на висоті 2 рівнів: перший – не менше ніж 90 см, а для людей на колісних кріслах – на висоті 70 см;
- відстань між поручнями та стіною 5 см і більше;
- поручні мінімум на 0,3 м довші, ніж самі сходи на початку та в кінці, а також мають на кінцях заокруглення;
- організовані додаткові розділові поручні посередині на сходах і пандусах при ширині сходів понад 2,5 м;
- бортики для орієнтування людей з проблемами зору 10–15 см;
- діаметр поручнів становить 40–50 мм;
- поручні встановлюються з обох боків сходових прольотів і вздовж майданчиків, оскільки людині з ослабленою функцією однієї руки при підйомі необхідний поручень з одного боку сходів, а при спуску – з іншого;
- початок і кінець поручнів мають тактильні смуги.

Фото 4. Приклад наліпок зі шрифтом Брайля для початку та кінця поручнів.

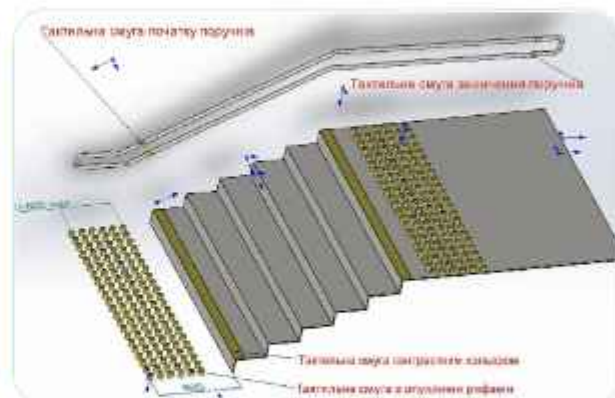

Рисунок 6. Загальний вигляд розташування тактильних смуг.

3. Гнучкість використання.

Забезпечення принципу доступності до всіх будівель зовні закладу П(ПТ)О

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

3.2. Пандуси на входних групах

Якщо є сходи, то має бути і спосіб організації доступу для здобувачів П(ПТ)О та відвідувачів на колісних кріслах. З економічного погляду пандус є більш прийнятним. Якщо ж його неможливо організувати через стиснені розміри, то потрібно встановити альтернативні способи входу – ліфти чи підіймачі. Мінімум один вхід у будівлю повинен завжди бути доступним для людей на колісних кріслах, – бажано, щоб це був головний вхід.

Існують три основні варіанти організації пандусів залежно від ситуації, а саме:

- прямий спуск (пріоритетний варіант);
- з поворотом на 90°;
- двоярусний пандус або з поворотом на 180°.

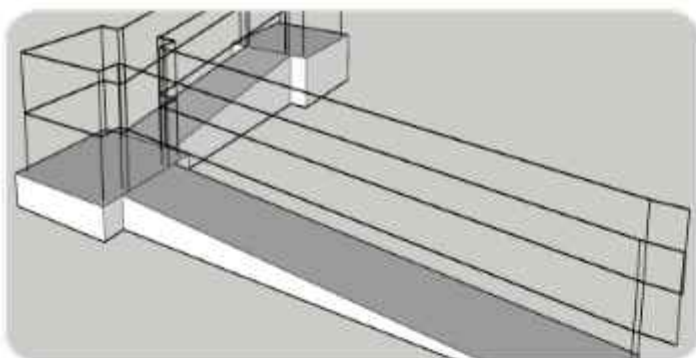

Рисунок 7. Пандус з поворотом на 90°.

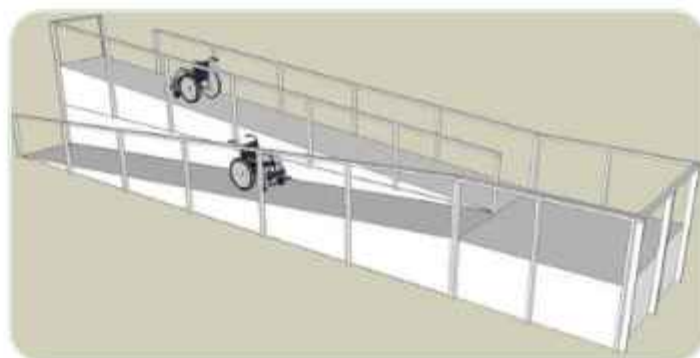

Рисунок 8. Пандус з поворотом на 180° (двоярусний).

Дуже важливо зробити правильний спуск, оскільки занадто круте спускання може виявитися небезпечним і непристосованим для людини, яка самостійно пересувається на колісному кріслі:

- бажаний нахил пандуса – **5 %** (1:20);
- максимально прийнятний кут нахилу згідно з ДБН – **8 %** (1:12);
- небезпечний (допустимий тільки на з'їзді з тротуару на проїзну частину або на коротких проміжках при перепаді висот поверхні на шляхах руху до 20 см) – **10 %** (1:10).

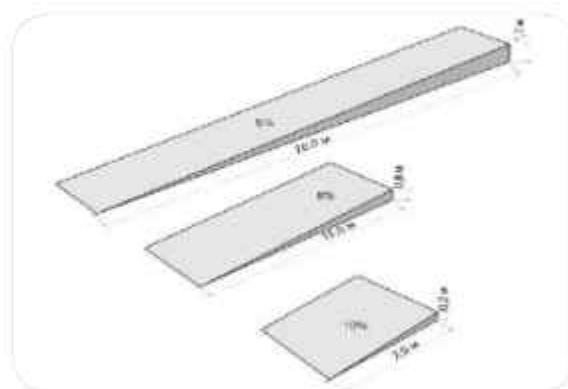

Рисунок 9. Ухили пандусів прямого спуску (без поворотів).

3. Гнучкість використання.

Забезпечення принципу доступності до всіх будівель зовні закладу П(ПТ)О

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Мінімальна ширина пандуса при одnobічному руху становить 1,2 м

У разі двобічного руху ширина пандуса повинна бути не менше ніж 1,8 м.

З економічних причин двобічний рух на практиці трапляється дуже рідко. Якщо висота підйому понад 0,8 м, то потрібно організовувати проміжний майданчик для відпочинку з глибиною не менше ніж 150 см. У разі використання 2-го або 3-го варіанта організації пандуса розміри майданчика визначаються архітектором іншими.

Край сходинок має бути заокругленим, без виступу; також він має контрастувати за кольором з оточенням за допомогою тактильних накладок.

Контрастна за кольором текстурна маркувальна смуга шириною 0,4–0,6 м повинна розміщуватися на початку й у кінці пандуса для того, щоб сповіщати людей з порушеннями зору про розташування пандуса за тими ж принципами, що зображено на рис. 9.

Необхідно також забезпечити ефективну дренажну систему, щоб запобігти напливу води. Державні будівельні норми України рекомендують, щоб двері з пандуса були без поріжка або з поріжком не більше ніж 20 мм і відчинялися від вхідного майданчика всередину будівлі. Однак ця рекомендація може суперечити вимогам пожежної безпеки про відчинення дверей назовні будівлі в частині шляхів евакуації. У будь-якому разі, якщо головний вхід визначений шляхом евакуації, а організація ще одних вхідних дверей неможлива, треба надавати перевагу пожежним вимогам про сторону відчинення дверей. Однак, якщо є просторово-планувальна можливість, потрібно організувати окремі вхідні двері для заїзду з пандуса.

3. Гнучкість використання.

Забезпечення принципу доступності до всіх будівель зовні закладу П(ПТ)О

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

3.3. Тротуари на території закладу П(ПТ)О

Ширина пішохідних шляхів із зустрічним рухом повинна бути не меншою ніж 1,8 м, що забезпечує можливість людині на колісному кріслі й пішоходу розминутися або ж розвернути колісне крісло.

При цьому на тротуарі не повинно бути сходів, вибоїн, а щілини між тротуарними плитами чи решітками мають бути не більше ніж 1,5 × 1,5 см. Проходи, місця перетину пішохідних шляхів / тротуарів мають бути без бордюрів, з похилими з'їздами (не більше ніж 1:12), щоб уникнути травмування пішоходів і запобігти перевертанню колісного крісла, а загальний ухил пішохідних доріжок або тротуарів не повинен перевищувати 5 % (1:20). При влаштуванні з'їздів з тротуару біля будівлі допускається збільшувати поздовжній ухил до 10 % на відстані не більше ніж 10 м.

Щоб забезпечити доступність для людей з порушеннями зору, потрібно застосовувати орієнтаційні підказки й контрастні предмети, завдяки чому їм легше орієнтуватися в просторі. Рекомендовані кольори: жовтий – червоний або білий – синій. Контрасти використовують, коли необхідно вказати напрямок до входів закладу, попередити про небезпечні зони або предмети. Елементи благоустрою, які можуть бути перешкодою для людей з порушеннями зору, слід розміщувати в одну лінію поза пішохідною зоною.

Рекомендується використовувати такі позначки:

- чорний і жовтий для позначення перешкод (наприклад, обмежувальних стовпчиків, вказівних знаків)

Для маркування треба використовувати стійкі фарби, на колір яких не впливають погодні умови.

Пристрої та обладнання (зовнішні електрощитові, інформаційні щити тощо), розташовані на стінах споруд, а також елементи, які виступають, не повинні зменшувати простір для проходу, проїзду чи маневрування колісного крісла. В іншому разі в таких місцях тротуари потрібно розширювати.

3. Гнучкість використання.

Забезпечення принципу доступності до всіх будівель зовні закладу П(ПТ)О

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

3.4. Автомобільні стоянки

Згідно з нормативними параметрами на відкритих автостоянках поблизу закладу П(ПТ)О, якщо вони є, треба передбачати:

- розміри одного машино-місця на автостоянках для середніх автомобілів (з урахуванням мінімально припустимих проміжків безпеки 0,5 м) – **2,5 × 5,3 м або 13,25 кв. м;**
- для тимчасових автостоянок допускаються розміри стоянки **2,3 × 5,0 м**. Проміжки безпеки допускається збільшувати до 0,7 м;
- мінімальна ширина проїздів: **з двобічним рухом – 6 м, з однібічним рухом – 3,5 м;**
- радіуси заокруглення бортового каменю – **не менше ніж 6 м;**
- схеми розміщення автомобілів на відкритих стоянках і в гаражах наведені в додатку Д ДБН В.2.3-15:2007.

Щонайменше **10 % місьць** (не менше ніж одне місце) на автомобільній стоянці повинно бути для паркування транспорту людей з інвалідністю. Мінімальна ширина місця для автомобіля людини з інвалідністю – **3,5 м**.

Для проїзду колісним кріслом між автомобілями на стоянці має бути інтервал щонайменше **від 1 до 1,5 м**. Місьця для паркування інвалідів слід позначати знаками, які використовуються в міжнародній практиці.

Кольоровий дизайн стін повинен враховувати потреби здобувачів освіти, викладачів, які мають труднощі з розрізненням кольорів і негативне реагування на кольори.

За відсутності достатніх фінансових ресурсів заклади П(ПТ)О здебільшого використовують фарби від спонсорів, які нерідко є недоречними та які викликають негативне (агресивне) або занадто збудливе відчуття в здобувачів освіти, викладачів і майстрів. Загальним правилом для навчальних приміщень і зон відпочинку за відсутності професійного дизайнера є використання нейтральних пастельних відтінків кольорів. Вхідні групи будівель, вестибюлі, фасади будівель можуть бути яскравих кольорів.

Фото 5. Приклад неприйняттого кольору фарби в кімнаті відпочинку в гуртожитку закладу П(ПТ)О.

У загальному внутрішнє оздоблення повинно:

- мати відповідний кольоровий дизайн меблів, які враховують потреби всіх здобувачів освіти;
- забезпечувати достатньо часу для виконання завдань здобувачами освіти, які мають певні порушення;
- створювати сприятливу атмосферу в кабінетах і майстернях (підтримувати всіх здобувачів освіти, викладачів і майстрів виробничого навчання);
- бути гнучким у використанні, відповідати широкому спектру індивідуальних переваг і можливостей користувачів.

Враховуйте:

- Різні уподобання й можливості здобувачів освіти, викладачів і майстрів виробничого навчання.
- Можливості здобувачів освіти, викладачів і майстрів виробничого навчання, які користуються лівою чи правою рукою.
- Можливість вибору способів використання інформації, підготовки завдань і темпу відповідей здобувачів освіти.

Приклади:

- Організація гнучких робочих місць у кабінетах і майстернях: місця для групової, індивідуальної роботи.
- Меблі (учнівські столи, стільці), які регулюються за висотою.
- Альтернативні форми подачі інформації під час навчання та для підготовки домашніх завдань в гуртожитках.
- Створення робочого зручного простору для викладачів загальних дисциплін і майстрів виробничого навчання: розташування столу, стільця, який регулюється за висотою, розташування монітора під правильним кутом, освітлення робочого місця, розташування інструментів та обладнання в майстернях тощо.
- Гнучка освітня програма (підготовка матеріалу, форма подачі, оцінювання тощо).
- Забезпечення доступу до інформаційно-комунікаційних технологій (інтернету, комп'ютерів, програмного забезпечення, відеоуроків дистанційного навчання, іншого медіаконтенту) під час занять і виконання домашніх завдань.

навчаємо без бар'єрів

Принципи універсального дизайну в контексті простого інтуїтивного використання легко зрозуміти незалежно від знань, мовних навичок, життєвого досвіду.

Як застосовувати?

- Забезпечте зворотний зв'язок під час та після виконання завдання.
- Застосовуйте предмети, матеріали, організуйте подачу матеріалу так, щоб їх могли зрозуміти всі здобувачі освіти.
- Відповідайте очікуванням користувачів (здобувачів освіти, викладачів і майстрів виробничого навчання).
- Усуньте зайву складність у середовищі, комунікації, організації освітнього процесу.
- Застосовуйте кольорове маркування стін різних поверхів закладів П(ПТ)О, кабінетів, лабораторій, майстерень.
- Використовуйте піктограми, позначення для кабінетів, поверхів, місце майстерень, попереджень техніки безпеки, які прості та зрозумілі для всіх.
- Використовуйте інформаційно-дидактичні матеріали для навчання (картки, наочність, макети, моделі, брошури, презентації тощо) у форматі, який зрозумілий усім. Надавайте контент у доступних, універсально оформлених форматах. Вибір матеріалів або їхня підготовка (включно з підручниками, матеріалами для презентацій) мають бути за принципами універсального дизайну.
- Організуйте навчальні місця так, щоб максимально забезпечити комфорт, покращити сприйняття та зменшити складність у спілкуванні (наприклад, розташовуючи для деяких уроків столи та стільці колом або напівколом).

Фото 6. Аудиторія з напівколовим розташуванням столів у Колківському ВПУ.

Дизайн передає необхідну інформацію користувачеві незалежно від умов навколишнього середовища або сенсорних здібностей користувача.

Як застосовувати?

- Забезпечте подання інформації незалежно від умов навкруги або сенсорних здібностей здобувачів освіти, викладачів і майстрів.
- Використовуйте різні формати подання інформації (письмові, усні, тактильні)
- Враховуйте сумісність різних пристроїв зі спеціальними програмами, якими користуються здобувачі освіти з фізичними, сенсорними, інтелектуальними порушеннями.
- Враховуйте технічні можливості й рівень знань здобувачів освіти щодо інформаційно-комунікаційних технологій під час підготовки завдань. Деякі здобувачі освіти з труднощами можуть сприймати навіть прості математичні завдання.
- Забезпечте достатній контраст між важливою інформацією та її «оточенням».

Приклади:

- Відповідність сайту закладу П(ПТ)О міжнародним стандартам доступності. Інформація на ньому має бути розміщена з урахуванням потреб здобувачів освіти із сенсорними й інтелектуальними порушеннями.
- Альтернативні форми подачі інформації викладачем (посилання на теоретичний матеріал до уроку, презентацію, аудіозапис уроку, онлайн-урок).
- Наочні підказки під час занять і практичних завдань (діаграми, зображення, ключові поняття).
- Застосування тактильної плитки або контрастних смуг, призначених для осіб з порушеннями зору.
- Використання тактильних зображень, мап, глобусів, плакатів для всіх здобувачів освіти в аудиторіях і майстернях.

Дизайн зводить до мінімуму небезпечні наслідки випадкових дій здобувачів освіти, викладачів, майстрів виробничого навчання.

Як застосовувати?

- Використовуйте піктограми, позначення для запобігання можливості ненавмисних і несвідомих дій зі сторони здобувачів освіти.
- Зробіть позначки й ізолюйте всі небезпечні елементи на виробничому обладнанні, меблях, у середовищі.
- Забезпечте надання інформації про безпеку знаками, піктограмами, мовою легкого читання, аудіоповідомленнями тощо.
- Проведіть навчання серед здобувачів освіти, викладачів, майстрів виробничого навчання щодо наслідків ненавмисних дій.

Приклади:

- Навчання та роз'яснення інформації для здобувачів освіти, викладачів, майстрів виробничого навчання, щоб надати чіткі інструкції для тієї чи іншої ситуації. Нерідко ненавмисні помилки виникають тоді, коли здобувачі освіти не мають достатньо знань або неправильно оцінюють ситуацію.
- Врахування можливостей комунікації всіх здобувачів освіти, наприклад які мають різні порушення, для яких українська мова не є рідною, під час проведення занять, організації дозвілля, загальних заходів закладу П(ПТ)О.
- Відповідне маркування всіх скляних дверей, травмонебезпечних місць.
- Використання чітких, зрозумілих усім здобувачам інструкцій щодо плану евакуації або інших надзвичайних ситуацій. Використання альтернативних методів подачі інформації.
- Чіткий і зрозумілий для всіх здобувачів загальний план розташування кабінетів, приміщень, лабораторій, майстерень тощо.
- Планування освітньої діяльності так, щоб кожен здобувач освіти мав зворотний зв'язок, чому відповідь правильна чи ні.

Дизайн може використовуватися зручно, ефективно, з мінімальною втомою.

Як застосовувати?

- Забезпечте ефективні та зручні підходи до навчання для оптимізації ймовірної втоми здобувачів освіти.
- Мінімізуйте необхідність постійних фізичних зусиль викладачів і майстрів через правильно підібране обладнання, розташування меблів, кабінетів, майстерень і лабораторій.
- Дозвольте здобувачам освіти зберігати нейтральне положення тіла.
- Мінімізуйте стійкі фізичні зусилля.

Приклади:

- Забезпечення вільного й легкого відчинення дверей в усіх кабінетах (відсутність порогів, ручки важільного типу тощо).
- Проведення навчання відповідних фахівців щодо супроводу здобувачів освіти з інвалідністю й допомоги їм.
- Забезпечення використання обладнання кожним здобувачем, викладачем, майстром (замків, ручок, висувних шухляд різної висоти).
- Проектування цифрових навчальних ресурсів так, щоб мінімізувати навантаження на здобувача освіти, викладача, майстра – як фізичне (наприклад, напруга очей, шиї, головні болі тощо), так і розумове (наприклад, розчарування, дратівливість тощо).

Розроблено в рамках Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні за ініціативи першої леді України Олени Зеленської

Бажаємо успішного впровадження безбар'єрності в освіті!

Нехай кожен крок на цьому шляху допомагає створювати доступне, інклюзивне та комфортне середовище для всіх учасників освітнього процесу. Ваші зусилля мають велике значення для побудови суспільства, де кожен має рівні можливості для навчання і розвитку.

